

ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА: СУЧАСНИЙ ВИМІР PROFESSIONAL EDUCATION: A MODERN DIMENSION

У статті з'ясовано, що останніми роками науковці розробляють сучасні підходи до професійної підготовки майбутніх педагогів щодо використання адаптивних, комунікативних і проблемних підходів. Сучасним викликом вищої освіти найбільш повно відповідає застосування контекстного навчання, завдяки якому здобувач вищої освіти може зрозуміти, як гармонізувати сукупність зразків теорії та практики минулого, пізнавальної діяльності, яку він виконує в умовах сьогодення, та моделювання ситуацій професійної діяльності майбутнього. Виявлено, що завдання освітнього закладу – підготувати фахівців із високим рівнем знань, а також достатньою практичною підготовкою в педагогічній сфері. В інтересах розвитку суспільства доцільно змінювати акценти і пріоритети, видозмінювати і модернізувати освіту, оновлювати її зміст, технології освіти і виховання, форми організації та саму модель освіти. Наведено пріоритети інноваційних моделей підвищення кваліфікації педагогів, запропоновані в Меморандумі Європейської комісії у 2000 р. Зазначено, що в теорії освіти інноватикою є не тільки багатфакторний компонент навчання педагогів, але й закономірність, якої очікує населення. Інноваційні технології – важливий елемент педагогічної діяльності. Виокремлено чинники, що впливають на запровадження інноваційних підходів у навчанні педагогів. Перелічено навчальні інноваційні педагогічні методики, основою яких є інтерактивність та максимальна наближеність до реальної професійної діяльності педагогів в аспекті підвищення їхньої професійної діяльності. Закцентовано увагу на розвитку smart-навчання, виділено основні його принципи. Виділено один із напрямів розвитку сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, яким є концепція BYOD. Наведено чинники, які варто враховувати під час запровадження даної концепції в освітню діяльність. Зроблено висновок, що одним із важливих завдань у контексті підготовки сучасного фахівця в закладі вищої освіти є впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема у сфері Smart, що, безумовно, закладе фундамент для отримання успішної професійної підготовки та початку кар'єри.

Ключові слова: освіта, навчання, вища освіта, педагогіка, професійно-педагогічна освіта, інновації в освіті.

The article shows that in recent years, scientists have been developing modern approaches to the professional training of future educators in the use of adaptive, communicative and problematic approaches. The most up-to-date challenges of higher education are the use of contextual learning, through which the higher education student can understand how to harmonize the set of theories and practices of the past, the cognitive activity that he performs in the present and the simulation of situations of professional activity of the future. It was found that the task of the educational institution is to train specialists with high level of knowledge, as well as sufficient practical training in the pedagogical field. In the interests of social development, it is advisable to change the accents and priorities, to modify and modernize education, to update its content, education and upbringing technologies, forms of organization and the model of education itself. The priorities of innovative models of teacher training, proposed at the 2000 Memorandum of the European Commission, are outlined. It is noted that in the theory of education, innovation is not only a multifactorial component of teacher education, but also a pattern that the population expects. An educator who is armed with innovative technologies acts as an important element of pedagogical activity. The factors that influence the introduction of innovative approaches to teacher education are highlighted. Listed educational innovative pedagogical methods, the basis of which is the interactivity and maximum closeness to the real professional activity of teachers in the aspect of improving their professional activity. Attention is focused on the development of smart learning, its main principles are highlighted. One of the directions of development of modern information and communication technologies, which is the BYOD concept, is highlighted. The factors that should be considered when implementing this concept in educational activities are given. It is concluded that one of the important tasks in the context of training a modern specialist in a higher education institution is the introduction of modern information and communication technologies, in particular in the field of Smart, which will certainly lay the foundation for successful professional preparation and the beginning of a career.

Key words: education, training, higher education, pedagogy, vocational education, innovations in education.

УДК 378.016:373.011.3–051
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085-2020-20-1-21>

Веремчук А.П.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри педагогіки
початкової освіти
Рівненського державного гуманітарного
університету

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується домінуванням когнітивно орієнтованої, технократичної парадигми освіти, що базується на соціально-економічних особливостях ХХІ ст. та висуває нові вимоги до підготовки майбутніх педагогів. Сьогодні від спеціалістів очікується компетентність в умовах обраного фаху, а це значить опрацювання великого обсягу знань і освоєння значної кількості навичок, що розкриває аспекти поведінки фахівця і забезпечує професійно якісне виконання роботи. Варто зазначити і той факт, що

набуті знання швидко знецінюються, що підкреслює особливе значення динамічної та перманентної освіти. Тобто кожний здобувач вищої освіти має сформувати готовність до самостійного професійного зростання протягом усього життя.

Останніми роками науковці розробляють сучасні підходи до професійної підготовки майбутніх педагогів у використанні адаптивних, комунікативних і проблемних підходів. Сучасним викликом вищої освіти найбільш повно відповідає застосування контекстного навчання, завдяки якому здобувач вищої освіти може зрозуміти, як

гармонізувати сукупність зразків теорії та практики минулого, пізнавальної діяльності, яку він виконує в умовах сьогодення, та моделювання ситуацій професійної діяльності майбутнього.

Тому в сучасних умовах модернізації вищої педагогічної освіти висуваються принципово нові вимоги до професійної підготовки сучасного педагога як висококваліфікованого фахівця нової форми: активного, творчого, здатного не лише на репродуктивну діяльність, але й на нестандартні рішення, який уміє критично ставитися до потоків інформації, що стрімко змінюються, спроможного генерувати, розробляти, упроваджувати та поширювати інноваційні ідеї, знаходити нові засоби та методи професійного зростання, засновані на використанні сучасних технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженню даної проблематики присвятили свою увагу такі науковці, як: Ю. Білявська, Н. Дніпровська, Е. Янковська, І. Шевцова, Ю. Кайданович, Я. Качан, Н. Ларіна, Г. Бондаренко, М. Синявіна, Г. Тергубенко, Т. Туркот, Ю. Шльонов, Ю. Бойцов та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Не применшуючи значення наявних наукових здобутків, варто зауважити, що швидкозмінювані умови сучасного суспільства вимагають подальшого дослідження сучасного виміру професійно-педагогічної освіти.

Мета статті – з'ясування особливостей сучасного виміру професійно-педагогічної освіти

Виклад основного матеріалу. Сучасний фахівець будь-якого профілю повинен бути професійно мобільним, затребуваним на ринку праці, комунікабельним. Дана вимога до молодих спеціалістів зумовлена постійними змінами в різних соціальних сферах і необхідністю підлаштовуватися під ці інновації. Завдання освітнього закладу – підготувати фахівців із високим рівнем знань, а також достатньою практичною підготовкою в педагогічній сфері. В інтересах розвитку суспільства доцільно змінювати акценти і пріоритети, видозмінювати і модернізувати освіту, оновлювати її зміст, технології освіти і виховання, форми організації та саму модель освіти.

Однак перелічені вимоги до професійної підготовки здобувачів вищої освіти не повністю відповідають сучасному ринку праці. Педагогу необхідно оволодіти такими професійно важливими якостями, як комунікативна компетентність, високий рівень сформованості інтелектуального розвитку, соціальна адаптивність, стійка нервово-психічна стабільність та ін. Насамперед педагог повинен мати чітко сформовану професійну позицію.

Професійна позиція виступає основою професійного становлення і розвитку фахівця, вона спрямовує особистість на професійно творчу самореалізацію і саморозвиток. Ось чому у процесі підготовки здобувачів вищої освіти в системі

вищої освіти необхідно приділяти увагу формуванню стійкої професійної позиції здобувачів вищої освіти, починаючи з першого курсу навчання і до завершення. Щоб майбутній педагог чітко усвідомлював значущість і соціальну сутність своєї професії, необхідно застосовувати інноваційні освітні технології, які допомагають не тільки озброїти здобувачів більш ефективним обсягом теоретичних знань, а й сприяють формуванню професійних компетенцій. Особливу увагу слід приділяти процесу поетапного, поступового переходу здобувачів вищої освіти до базових форм діяльності більш високого рівня: від освітньо-пізнавальної діяльності академічного типу до квазіпрофесійної діяльності (сюжетно-рольові та ділові ігри), далі до освітньо-професійної діяльності (науково-дослідницька робота, профільна навчально-виробнича практика, стажування). Викладання базових дисциплін пропонується здійснювати в контексті професійної діяльності, мінімально використовуючи водночас практику академічного викладу наукового матеріалу.

Освіта для педагогів на сучасному етапі – це реформування, пошук нових шляхів узгодження змісту з особистісними запитами та світовими стандартами. Нові реалії висувають нові вимоги до якості освіти, зокрема до універсальності підготовки педагогів, підвищення їхньої професійної культури, також їхньої адаптації до соціальних умов, особистісної орієнтованості навчального процесу, його інформатизації, визначальної важливості освіти в забезпеченні розвитку освіти [10, с. 12].

Запровадження концепцій інноваційного навчання педагогів базується на ґрунтовних дослідженнях із питань інноватики, що напрацьовані в останні роки у вітчизняній та зарубіжній педагогічній науці. Інноваційний процес в освіті – «це сукупність послідовних, цілеспрямованих дій, спрямованих на її оновлення, модифікацію мети, змісту, організації, форм і методів навчання та виховання, адаптації навчального процесу до нових суспільно-історичних умов» [9, с. 274].

Відповідно до Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності, освітніми інноваціями є вперше створені, удосконалені освітні, навчальні, виховні, управлінські системи, їхні компоненти, що мають істотно поліпшити результати освітньої діяльності [6].

Інноваційна система навчання педагогів може бути реалізована повною мірою, якщо спиратиметься на комплекс дидактичних умов її впровадження, як-от: андрагогічна специфіка взаємодії викладачів зі слухачами; побудова навчального процесу за модульною системою; існуючі міждисциплінарні зв'язки; диференційоване навчання; стимулювання до самовдосконалення; забезпечення технічними та відеотехнічними засобами;

можливість створення навчальних матеріалів; форма організації навчальної діяльності [8, с. 85].

В основу розроблення інноваційних моделей підвищення кваліфікації педагогів як одного з видів освіти впродовж життя покладено пріоритети, визначені основними в Меморандумі Європейської комісії у 2000 р., а саме:

1. Визначення цінності здобуття професійних знань і вмінь (осмислення важливості та необхідності професійного навчання, моніторинг потреб та діагностування приросту знань).

2. Інформаційно-комунікаційне та консультативне забезпечення принципів індивідуалізації, диференціації та ефективності навчання (система неперервного доступу до якісної інформації та консультування щодо можливостей вибору навчальних дисциплін зі змісту варіативної складової частини професійної програми).

3. Інвестиції в підвищення кваліфікації (значне збільшення інвестицій у людські ресурси для їх професійного розвитку).

4. Наближення можливостей навчання для тих, хто бажає постійно навчатися (розробка організаційно-педагогічних умов та навчально-методичного забезпечення за заочно-дистанційною, кредитно-модульною та кредитно-трансферною формами навчання).

5. Професійні уміння (гарантія набуття і постійного оновлення професійних умінь, необхідних для ефективної професійної діяльності, заснованих на професійних знаннях).

6. Інноваційні педагогічні технології навчання (упровадження інноваційних ефективних методів навчання) [5].

Варто зазначити, що в теорії освіти інновацією є не тільки багатофакторний компонент навчання педагогів, але й закономірність, якої очікує населення. Інноваційні технології – важливий елемент педагогічної діяльності. Така думка, безперечно, засвідчується окремими положеннями напрацьованих ученими, які визначають пріоритетні напрями розвитку освіти.

До чинників, що впливають на запровадження інноваційних підходів у навчанні педагогів, належать сучасні інформаційно-комунікаційні технології, які все активніше запроваджуються в роботу педагогів [7]. У навчальному процесі підвищення кваліфікації педагогів із метою удосконалення їхньої професійної культури мають використовуватись різноманітні інноваційні педагогічні методики, основою яких є інтерактивність і максимальна наближеність до реальної професійної діяльності педагогів в аспекті підвищення рівня їхньої професійної діяльності:

– імітаційні технології (ігрові та дискусійні форми організації);

– технологія «кейс-метод» (максимальна наближеність до реальності);

– методика відеотренінгу (максимальна наближеність до реальності);

– комп'ютерне моделювання;

– інтерактивні технології;

– технології колективно-групового навчання;

– технології ситуативного моделювання;

– технології опрацювання дискусійних питань;

– проектна технологія;

– інформаційні технології;

– технології диференційованого навчання;

– текстоцентрична технологія навчання [3].

Окрім цього, ключова роль у професійній освіті педагогів повинна відводитися інформаційно-комунікаційними технологіями, які розвиваються на базі технологічного забезпечення SMART (Self-directed, Motivated, Adaptive, Resource-enriched, Technology embedded), тобто самостійної, мотивованої, адаптивної, збагаченої ресурсами, із залученням вбудованих технологій освіти. Цим уможливорюється нова динаміка, яку забезпечують «розумні», або smart-економіка, -освіта, -суспільство, здатні до реакції на наявність глобальних змін у світовій системі та відповідності тенденціям, які диктує технологічна революція. Громадяни, що утворюють smart-суспільство, навчаються упродовж всього процесу життєдіяльності, продукуючи інноваційні ідеї, шукаючи разом із представниками влади шляхи розв'язання соціальних проблем, стаючи громадянами світової спільноти. Ключове завдання сучасного SMART-навчання – створити гнучке та відкрите середовище освіти: гаджети, відкриті освітні ресурси, систему їх управлінського процесу. Розвитком SMART-навчання передбачаються: 1) розроблені і запроваджені цифрові підручники; 2) онлайн-класи й електронна система оцінки знань; 3) широке застосування освітнього ресурсу в інтересах громадськості; 4) підвищення освітнього рівня, що полягає в етиці застосування ІКТ, щоби вирішити пов'язані з ІКТ соціальні проблеми; 5) зростання кваліфікаційного рівня вчительського складу для того, щоби ширше застосовувати SMART-освіту; 6) формування бази навчальних послуг та ін. [4].

Основні принципи SMART-освіти такі: по-перше, використання в освітній програмі актуальної інформації для вирішення навчальних завдань. У сучасному глобалізованому світі швидкість і об'єм інформаційних потоків невпинно зростають, тому наявні навчальні матеріали потрібно постійно оновлювати, щоби вони відповідали вимогам реального часу і готували студентів до вирішення практичних завдань у реальних робочих ситуаціях. По-друге, організація самостійної пізнавальної, дослідницької та проєктивної діяльності студентів. Цей принцип є визначальним для підготовки спеціалістів, готових до творчого пошуку рішень професійних завдань, самостійної інформаційної та дослідницької роботи. По-третє, процес навчання повинен бути безперервним і

включати навчання у професійному середовищі, з використанням засобів професійної діяльності. Студенти повинні взаємодіяти із професійним співтовариством, спостерігати за вирішенням проблем професіоналами. По-четверте, надання студентам широких можливостей для вивчення освітніх програм, індивідуалізація навчання [2].

З розвитком інформаційних технологій і бізнесу в сучасному світі з'являється все більше концепцій, які незабаром стають універсальними. З'являючись в одній сфері діяльності, вони майже відразу адаптуються в роботі інших. Одним із напрямів розвитку сучасних інформаційно-комунікаційних технологій є концепція BYOD. Так, принцип BYOD (від англ. Bring your own device) з'явився в корпоративній культурі закордонних організацій, але був переосмислений і прийнятий до використання в освітньому процесі. Термін уживається із 2005 р. і був запропонований Р. Белагасом у праці "BYOD: Bring Your Own Device" [11].

BYOD – це абревіатура англійського виразу Bring Your Own Device (дослівно «Принеси свій власний пристрій»), що став девізом більшості сучасних роботодавців, чий бізнес пов'язаний із сучасними технологіями, і який протягом останніх років активно входить в освітню практику, до того ж приклади використання цього принципу є не тільки за кордоном, але і в Україні. Область розробки мобільних додатків активно розвивається, їх кількість щодня збільшується, а вже існуючі програми вдосконалюються. У такому різноманітті непросто розібратися, особливо викладачу, який звик до традиційного підходу в навчанні і тільки починає знайомство з мобільними технологіями у викладанні. Під час розроблення заняття з використанням мобільних додатків та за використання технології BYOD необхідно звернути увагу на такі важливі чинники [1]:

1. Операційна система мобільного телефону (Android, iOS, Windows). Потрібно мати на увазі, що певний додаток може бути доступний тільки на одній із них.

2. Обсяг мобільного застосування в мегабайтах. Варто віддавати перевагу програмам із мінімальним обсягом необхідної інформації. Технічні характеристики мобільних пристроїв різняться, і великий обсяг даних може бути доступний не кожному.

3. Доступність. Існує великий вибір додатків, безкоштовних для інсталяції. Однак можливості використання можуть бути обмежені або за виконуваними функціями, або за часом (демо-версія).

4. Рейтинг. На підставі оцінок користувачів кожний додаток має рейтинг і короткі відгуки. Викла-

дачу необхідно заздалегідь ознайомитися з думкою споживача, а також вміти зробити власний висновок щодо користування додатком. Не завжди низький рейтинг дорівнює низькій якості продукту і навпаки.

5. Інтерфейс. Завдання в додатку повинні бути зрозуміло сформульовані, не перевантажені зайвими символами і текстом, візуальне та звукове оформлення не повинно дратувати яскравими кольорами і різкими звуками.

Принцип BYOD – це новий напрям розвитку інноваційних технологій в освітній діяльності. Очевидно, що, незважаючи на низку значних переваг, існують і недоліки даного напрямку освіти, які стоять на перепоні до інтеграції технології у практичну діяльність. Зважаючи на це, необхідно вдосконалити навчально-методичну базу з даної проблематики, а також підвищити рівень інформаційної компетентності викладачів.

Як бачимо, одним із важливих завдань у контексті підготовки сучасного фахівця в закладі вищої освіти є впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема у сфері Smart, що, безумовно, закладе фундамент для отримання успішної професійної підготовки та початку кар'єри.

Висновки. Підсумовуючи все вищесказане, можемо зробити висновок, що освітніми інноваціями передбачаються послідовні практичні заходи, що повинні характеризуватися систематизованістю та комплексністю характеру, спрямованістю на єдність усіх складових частин системи педагогіки, чітку взаємопов'язаність, що забезпечують усі її інституціональні положення з роботою, яку провадить корпус педагогів. Ефективна педагогічна діяльність неможлива без упровадження таких інноваційних засобів освіти для покращення вертикальної управлінської ієрархії функціонального й організаційно-методичного характеру. Інноваційне технологічне забезпечення професійної освіти педагогів сприяє розвитку їхнього критичного мислення та покращенню результативності, має велике значення для можливості забезпечувати освіту впродовж усього процесу життєдіяльності. За глобалізаційних умов та суспільного розвитку для того, щоб забезпечити безперервну освіту педагогів, серед технологій інноваційного характеру потрібно обирати технології, які розвивають критичне мислення (технології, що розвивають аналітичні вміння, проєктні технології, ігрові технології, методика, що стимулюють творчу активність, сприяють вирішенню проблем тощо), та електронне навчання, яке можливе за використання SMART-технологій.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Білявська Ю. Технологія BYOD як інструмент smart-освіти. Smart-освіта: ресурси та перспективи : матеріали III Міжнародої науково-методичної конференції, м. Київ, 7 грудня 2018 р. : тези доповідей. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 252 с.
2. Днепровская Н., Янковская Е., Шевцова И. Понятные основы концепции smart-образования. URL: <file:///C:/Users/pc/Downloads/65-126-1-SM.pdf>.
3. Кайданович Ю. Освітні інновації як чинник підвищення управлінської культури державних службовців. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej15/txts/12KYSKDS.pdf>.
4. Качан Я. Впровадження інноваційних технологій у підготовці публічних службовців. *Державно-управлінські студії*. 2018. № 8 (10). С. 1–10.
5. Ларіна Н. Інноваційні моделі підвищення кваліфікації управлінських кадрів : навчально-методичні матеріали / уклад. Г. Бондаренко. Київ : НАДУ, 2013. 52 с.
6. Про затвердження Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності : наказ Міністерства освіти і науки України від 7 листопада 2000 р. № 522. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0946-00/para13#n13>.
7. Синявіна М. Сучасні проблеми формування та пріоритети розвитку кадрового потенціалу публічної служби в Україні. *Публічне управління: теорія та практика : збірник наукових праць*. 2011. № 2 (6). С. 49.
8. Трегубенко Г. Теоретичні аспекти використання інновацій в освіті державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування. *Аспекти публічного управління*. 2015. №№ 1–2. С. 81–87.
9. Туркот Т. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Кондор, 2011. 628 с.
10. Шленов Ю., Бойцов Ю. Стратегия образования XXI века и качество жизни. *Дайджест педагогических идей та технологий*. 2003. № 4. С. 11–14.
11. Rheingold, H. *Smart Mobs. The Next Social Revolution*. Cambridge, MA : Basic Books, 2002.